

Ο σίτος και τα κόλλυβα στην Ορθόδοξη Λατρεία

[/ Πεμπτουσία](#)

image not found or type unknown

Στοιχείο της μεσογειακής διατροφής και ανά τους αιώνες βασικό προϊόν για την ενδιαίτηση του ανθρώπου αποτελεί ο σίτος, το ευλογημένο σιτάρι, η παραγωγή του οποίου καθόρισε την τύχη και την πορεία πολλών λαών, όπως του Βυζαντινού Κράτους μετά την αραβική εξάπλωση στην Αίγυπτο, τον βασικό σιτοβολώνα του Βυζαντίου. Ο σίτος τυγχάνει υψηλής αναγνώρισης από τον λαό και συνδέεται άμεσα με πολλές παραδόσεις, τις οποίες μελετά και διαφυλάσσει η επιστήμη της λαογραφίας. Οι προχριστιανικές θρησκείες χρησιμοποιούν τον σίτο στη λατρεία τους, είτε ως προσφορά στις θεότητες των εθνικών ή ανατολικών θρησκευμάτων, είτε ως άρτο στην πρόθεση των άρτων του Ναού των Ιεροσολύμων ή άζυμα προς βρώση στο πασχάλιο δείπνο της ιουδαϊκής θρησκείας.

Ο σίτος δεν είναι άγνωστος στην Ορθόδοξη Λατρεία. Ο ίδιος ο Κύριος ευλόγησε το γέννημα του σίτου, τον άρτο, στο θαύμα του πολλαπλασιασμού των

πέντε άρτων και των δύο ιχθύων και παρέβαλε τον Λόγο του Θεού με σίτο στην παραβολή του Καλού Σπορέα. Χρησιμοποίησε επίσης, τον άρτο στην ιδρυτική για τη Θεία Ευχαριστία βραδιά του Μυστικού Δείπνου, καθαγιάζοντάς τον σε Σώμα Του. Από εκείνη την ημέρα, ο άρτος, δηλαδή το προϊόν του σίτου, έλαβε ιδιαίτερη θέση στη λατρεία της Εκκλησίας, ταυτιζόμενος στη συνείδησή του λαού με το Σώμα του Χριστού, ακόμα και στην καθημερινή, οικιακή βρώση του.

Η χρήση του σίτου στη λατρεία δεν περιορίζεται μόνο στη Θεία Ευχαριστία ή στην ακολουθία της αρτοκλασίας, όπου ο σίτος έχει αλεσθεί σε άλευρο και έχει επεξεργασθεί κατάλληλα σε ένζυμο άρτο, σύμφωνα με την παράδοση του κατά Ιωάννη Ευαγγελίου σχετικά με την τέλεση του Μυστικού Δείπνου. Παράλληλα, ο σίτος ευλογείται και διανέμεται προς αγιασμό των πιστών ακόμα και με την αρχική, ανεπεξέργαστη μορφή του ή ψημένος.

Ο σίτος, άλλοι καρποί, όπως οι ελαίες, τα σταφύλια, τα ρόδια, διάφοροι ξηροί καρποί (αμύγδαλα, καρύδια, φιστίκια), αλλά και είδη, όπως το γάλα, το μέλι, το τυρί, τα ωά κ.λπ. προσφέρονται από τους πιστούς στην Εκκλησία αμέσως μετά την πρώτη συγκομιδή ή σε διατεταγμένες ημέρες του εκκλησιαστικού έτους, ώστε να ευλογηθούν και να καταναλωθούν με την ευλογία του Θεού. Υπάρχει μάλιστα, ειδική ευχή για την ευλογία των απαρχών των καρπών, πράξη η οποία μνημονεύεται ήδη από τον Γ' αι. μ.Χ., στο η' βιβλίο των Αποστολικών Διαταγών. Αντίστοιχες ευχές απαντώνται για την ευλογία της σποράς τους, ώστε να ανθίσουν και να αποδώσουν καρπούς, για την ευλογία της συγκομιδής τους αλλά και υπέρ όσων συνεργούν σε αυτή. Ειδικότερες ευχές έχουν συγγραφεί για την ευλογία του θερισμού των σιτηρών και του τρύγου των αμπελιών.

Οι απαρχές προσφέρονταν στην αρχαϊκή Εκκλησία μαζί με τον ευχαριστιακό άρτο και οίνο. Η πρώιμη αυτή συνήθεια, η οποία βασίζεται στη προχριστιανική θρησκευτικότητα, περιορίστηκε δραστικά πολύ νωρίς, με τον γ' Αποστολικό Κανόνα, ο οποίος απαγόρευε την ανάμειξη των απαρχών με τα ευχαριστιακά δώρα, αλλά επέτρεπε την ευλογία νέων χίδρων, δηλαδή σταχυών σίτου, και σταφυλιών σε συγκεκριμένες ημέρες του έτους, μετά από τη συγκομιδή τους. Την απαγόρευση προσφοράς απαρχών στη Θεία Ευχαριστία ορίζει επίσης, ο λγ' κανόνας της εν Καρθαγένη Συνόδου και ο κη' κανόνας της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου, τονίζοντας, ότι η ευλογία των απαρχών πρέπει να τελείται κεχωρισμένα από τη Θεία Ευχαριστία.

Η ευλογία των απαρχών βασίζεται σε θαύμα του αγίου Θεοδώρου του Τήρωνα, ο οποίος απέτρεψε τους χριστιανούς να μianθούν σε περίοδο νηστείας από τη βρώση ειδωλοθύτων, δηλαδή προσφορών, οι οποίες είχαν θυσιασθεί στα είδωλα, που είχε προωθήσει στην αγορά ο αυτοκράτορας Ιουλιανός ο Παραβάτης,

στο πλαίσιο του εναντίον της Εκκλησίας διωγμού του. Ο άγιος υπέδειξε στους πιστούς να τραφούν με εψημένο σίτο, τον γνωστό και ως κόλλυβα, ώστε να μην μianθούν από τις ειδωλολατρικές προσφορές. Η ευλογία των κολλύβων, δηλαδή του σίτου και άλλων καρπών, καθιερώθηκε έκτοτε, στη μνήμη του αγίου Θεοδώρου, αλλά και σε μνήμες άλλων αγίων, προς τιμή τους. Υπάρχει μάλιστα, ειδική ευχή για την ευλογία τους. Η προσφορά κολλύβων μνήμης αγίων ερμηνεύεται συμβολικά από τον Συμεών Θεσσαλονίκης. Τα κόλλυβα προσφέρονται στις μνήμες των αγίων, καθώς και αυτοί αποτελούν άγιο καρπό, τα λείψανά τους ενταφιάζονται στη γη σαν τον σπόρο και θα αναστηθούν εν Χριστώ, όπως ακριβώς ανθίζει ο σπόρος των καρπών, αφού πρώτα κατατεθεί στη γη και καταστραφεί.

Ο σίτος χρησιμοποιείται στα κόλλυβα προς τιμή των αγίων και υπέρ υγείας όσων τα προετοιμάζουν και τα προσφέρουν. Χρησιμοποιείται παράλληλα, και στα μνημόσυνα των κεκοιμημένων, τα οποία τελούνται σε συγκεκριμένες ημέρες (τρίμερα, εννιάμερα, τεσσαρακονθήμερα, τριμηνιαία, ετήσια κ.λπ.) από την κοίμηση κάθε πιστού. Η ευλογία των νεκρώσιμων κολλύβων, τα οποία αποτελούνται από σίτο και άλλους καρπούς, λειτουργούν συμπληρωματικά της μνημόνευσης του ονόματος του κεκοιμημένου στη Θεία Ευχαριστία και την εξαγωγή μερίδας στο δισκάριο κατά τη προσκομιδή, υπέρ της ανάπαυσης της ψυχής του πιστού.

Τα κόλλυβα των μνημοσύνων αποτελούν σύμβολο της ανάστασης των νεκρών, με πρότυπο την Ανάσταση του Κυρίου. Ο Συμεών Θεσσαλονίκης παραλληλίζει τον κεκοιμημένο με σπόρο. Όταν ο σπόρος πέσει στη γη, καλυφθεί και σαπίσει, μετά από καιρό αποδίδει καρπούς και μάλιστα, πολύ περισσότερους και καλύτερους από τον αρχικό. Ο κεκοιμημένος πιστός αντίστοιχα, κατατίθεται στη γη μετά από τον θάνατό του, αναμένοντας την ημέρα της κοινής Ανάστασης, οπότε όλοι οι κεκοιμημένοι θα αναστηθούν και θα λάβουν σώμα άλλης μορφής, ανώτερης από εκείνη που είχαν πριν από την κοίμησή τους. Η ταφή του κεκοιμημένου στη γη, ως άλλου πνευματικού σίτου, ανάγει στη μέλλουσα κοινή ανάσταση και ατελεύτητη ζωή κοντά στον Χριστό.

Η ερμηνεία των κολλύβων και ειδικά του σίτου, ως εικόνας της ανάστασης των κεκοιμημένων, δείχνει την εσχατολογική προοπτική της Εκκλησίας και την εν τω μέλλοντι αιώνι αποκατάσταση του ανθρώπου στην προγονική φυσικότητα. Μεταξύ των καρπών των κολλύβων προέχει ο σίτος. Η υπεροχή του σιταριού έναντι των άλλων καρπών βασίζεται στο γεγονός, ότι ο Κύριος εικόνισε με αυτόν τον ίδιο του τον Εαυτό, τόσο σε σημεία του κηρύγματός του, όσο και κατά την ημέρα του Μυστικού Δείπνου.